

«Ζήτωσαν οί Σκῶτοί μου! Σὲ δέχομαι εἰς τὸ τάγμα μου! Αἱ πράξεις σου, ἅς συμφωνῶσι μὲ τοὺς λόγους σου, καὶ θὰ προοδεύσης πολὺ! Πῶς λέγεσαι;»—

«Λίβιγκτων.»—

Καὶ ὁ Λίβιγκτων ἐκράτησε τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ ἐπραξέε περισσότερα τῶν ὑπεσχημένων. Ἡ διαγωγή του ἦτο ἀμειψτος· ἡ μετριοφροσύνη του καὶ ἡ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν προθυμία του καθίστων αὐτὸν παρὰ πᾶσιν ἀξιαγάπητον, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν. Ἡ ἀνδρία του συνωδεύετο μετὰ σκέψεως καὶ προφυλάξεως· ἀνέβαινε ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμὸν, καὶ μετὰ τέσσαρα πλήρη κινδύνων καὶ πολυταράχων ἐκστρατειῶν ἔτη ἦτο ταγματάρχης. Ἀφοῦ κατῴρθωσεν νὰ προβιβασθῆ εἰς ταγματάρχην, ἦτο εὐχαριστημένος ἤδη ἐχερέωσται τὴν θέσιν του οὐχὶ πλέον εἰς τὴν τύχην, ἀλλὰ εἰς τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Ἐπεσκέφθη πάλιν τὸν στρατηγὸν Βράουν, παρεστάθη αὐτῷ ὡς λόρδος Καλθῶτος, καὶ ἐπέστρεψε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Τὸν Ἐλλήνα φιλόσοφον Ξενοφάνη προσεκάλεσε τις εἰς τὰ τυχερὰ παιγνίδια (τῷ ἔκτω αἰῶνι π. Χ.). «Δὲν παίζω κύβους,» ἀπεκρίθη ὁ Ξενοφάνης.—«Φοβεῖσαι μὴ χάσης,» τῷ ἀπήντησεν, «εἶσαι δειλός.»—«Βεβαίως εἶμαι δειλός,» ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος, «ὡς ἄν τις πρόκειται περὶ πραγμάτων, διὰ τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἐντρέπωμαι.» Μὲ κύβους δύνανται καὶ τὰ παιδία νὰ παίζωσιν· ἀνὴρ ἔχων πνεῦμα καὶ καρδίαν εἰξεύρει νὰ μεταχειρίζηται καλλίτερον τὸν χρόνον.

Τὸν ἀξιόλογον φιλόσοφον Σενέκαν, τὸν διδάσκαλον τοῦ Νέρωνος, ἐμῆμφοντο καλοὶ τινες φίλοι του ὅτι ἀκροᾶται τῆς διδασκαλίας ἄλλων φιλοσόφων, καὶ ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε νὰ αἰσχύνηται δι' αὐτό. «Εὐτυχής,» εἶπεν ὁ «Σενέκας, «ἐάν μόνον δι' αὐτοῦ καταισχύνω τὸ γῆράς μου! Μακρὰν ἀκόμη εὐρίσκομαι τοῦ νὰ μάθω τελείως νὰ εἶμαι σοφώτερος καὶ καλλίτερος.»—

Ἄλλ' ἐάν θέλητε τὰ παιδία σας νὰ καταστήσητε τέλεια καὶ ἐλεύθερα, ὀφείλετε ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ ἦσθε ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι τοῦ συνθήματος τῆς ἐποχῆς, τῶν ἀνοσιῶν τοῦ σурμοῦ. Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδίων ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἀνατρέφοντος διαρκῆ τελειοποίησιν ἑαυτοῦ. Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖα αὕτη, διότι ἡ μήτηρ εἰς πᾶν πρᾶγμα εἶνε παράδειγμα διὰ τὰ παιδία, εἶνε πρότυπον· διότι πᾶς κόπος εἶνε μάταιος, ἂν αἱ πράξεις εἶνε ἐναντία τῶν λόγων, ὅπως εἰδείξα ἐν τῇ VII ἐπιστολῇ μου (σελ. 96). Συχνάκις λέγουσι: «Τὰ παιδία εἶνε ἀκριβεῖς παρατηρηταί.» Δὲν τὸ πιστεύω· τὸ ἄντικρυτον εἶνε ἐπιπόλαια, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ εἶνε ἐλεύθερα προλήψεων, καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀδυσώπητοι κριταί. Ἀλλοίμονον διὰ τοῦτο εἰς τὴν μητέρα, ἣτις αὕτη παραβαίνει τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐπιβάλλει εἰς τὰ παιδία τῆς!

Ἄλλ' εὐτυχῆ θεωρῶ ἐκείνην, ἣτις κατέχει τῶν παιδίων τῆς τὴν ἀγάπην καὶ τὸ εὐδαιμονία πληρέστατα! Πᾶν ὅτι ταῦτα ἐπιτυγχάνουσι καὶ κατορθοῦσι, φέρουσιν εἰς τὴν μητέρα· πᾶσα τιμὴ, πᾶσα ἀνάδειξις ἔχει δι' αὐτὰ διπλὴν ἀξίαν, διότι ἡ μήτηρ θὰ χαρῆ· καὶ οὐδεμία εὐτυχία εἶνε γλυκεῖα, ὅταν ἦνε ἀδύνατον ἡ μήτηρ νὰ συμμετάσχη αὐτῆς.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μικρὸν ἔργον ἡ τῶν παιδίων ἀνατροφή! Ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετ' ἴσης ἀείποτε ἐπιμονῆς νὰ παρατηρῆ καὶ διευθύνῃ, νὰ παραινῆ καὶ ὑποσηρίξῃ, νὰ ὑπεθυμίζῃ καὶ βοηθῆ, νὰ εἶνε πάντοτε αὐστηρὰ, καὶ ὅμως πάντοτε ἀξιαγάπητος· νὰ μὴ ἀποκάμνη ποτὲ, καὶ ὅταν μηδὲν ἀποτέλεσμα φαίνεται· νὰ μὴ παραβλέπῃ τὸ ἐλάχιστον, νὰ φροντίξῃ δι' ὅλα,—δὲν ὑπάρχει δυσκολώτερον ἔργον, οὐδὲ μεγαλῆτερον ἄθλον. Χιλιάκις εὐκολώτερον εἶνε ἐν στιγμῇ ἐνθουσιασμοῦ νὰ πράξῃ τις μεγάλην πράξιν, νὰ προσφέρῃ μεγάλην θυσίαν, ἢ καθ' ἑκάστην ἐπὶ ἔτη νὰ ὑποφέρῃ ἀναριθμήτους μικροὺς κόπους καὶ βάρη. Εὐκολώτερον εἶνε νὰ ὀρμήσῃ τις κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων, νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰ χαρακώματα θαρραλέως, νὰ στήσῃ τὴν σημαίαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἴσως νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του, ἢ δεκαετηρίδας ὅλας νὰ ἐπιμελήται καὶ περιποιῆται παιδία, νὰ ἀνατρέφῃ, θεραπεύῃ, νὰ ἀνυψοῖ καὶ ἐξευγενίζῃ. Τοῦτο εἶνε ἡ ἥρωικὴ πρᾶξις ὑμῶν, ὦ μητέρες! Ἡσύχως καὶ ἄνευ ἀξιώσεων θέτετε λίθον ἐπὶ λίθου, ἄχρως οὐ ἡ οἰκοδομὴ τελειωθῆ. Ἡ ἐνέργειά σας ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα μόλις φαίνεται· εἶνε ἀφανὴς καὶ μικρά, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξασκήσει αὐτῆς ἐπὶ ἔτη κατορθοὶ τὸ ὕψιστον, τὸ μέγιστον, παράγει τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς.

Ἡ ἀγάπη, ἡ φροντίς καὶ ἡ ἐργασία τῶν μητέρων δὲν λαμπρύνεται διὰ μνημείων ἐκ λίθου ἢ μετάλλου, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδίων ὑπάρχει δι' αὐτὰς μνημεῖον, καὶ πᾶν ὅ τι μέγα καὶ λαμπρὸν γενεὰ τις παράγει, βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς, καὶ ἂν πρέπη νὰ στεφανώωνται οἱ εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὄρωιότερα δάφνη ἀφήκει εἰς τὰς μητέρας.

Ο ΦΟΙΝΙΞ

ὡς ἐθνικὸν σύμβολον τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1828, μοναδικὸν σύμβολον, ἐν ταῖς δημοσίαις σφραγίσιν, ἐπεκράτησε τὸ σύμβολον τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Κυβερνήτης δὲ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ τοῦ συμβόλου τοῦ Φοίνικος, φέροντος κάτωθεν μὲν τὸ ἔτος 1821, ἦτοι τὴν ἐποχὴν, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἀνέστη ἐκ τῆς ἑαυτῆς τέφρας, ὡς ὁ Φοίνιξ, ἀνωθεν δὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχει τὸ διὰ τῆς Ἐστίας (ἀριθ. 166) δημοσιευθὲν ἀπεικόνισμα. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπὶ Κυβερνήτου κοπὲν νόμισμα τὸ ἴδιον σύμβολο-

λον ἔφερε, μετὰ τοῦ ἔτους 1821, ἂν ἡ μνήμη δὲν μὲ λανθάνη, καὶ Φοῖνιξ ἔπωνομάσθη. Τὸ 1821 λοιπόν, ἐν τε τῇ σφραγίδι καὶ τῷ νομίσματι, δὲν ἐδήλου τὴν ἐποχὴν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι τὴν ἐποχὴν ὅτε ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι μία τῶν μεγάλων κατὰ τοῦ Κυβερνήτου μεψιμοιριῶν ὑπῆρξε καὶ αὕτη, ὅτι ἀντικατέστησε τὸ ἐθνικὸν τῆς Ἀθηνᾶς σύμβολον διὰ τοῦ μυθολογομένου Φοῖνικος, ὡς ἂν ἤθελε, κατὰ τοὺς κατηγοροῦς του, νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν μυθολογικὴν, ἥτοι μοιραίαν καὶ τυχαίαν, κυρίως δὲ καταγωγῆς ἀποκρύφου καὶ ἀγνώστου, καὶ οὐχὶ ἔργον ἐσκεμμένον, μελετηθὲν ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ὀλομελείας τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκτελεσθὲν δι' ἠρωικῆς ἀποφάσεως. Καὶ ὅμως, ὁ ἱστορικὸς Τρικούπης, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, προομιάζεται διὰ τοῦ Γουλιέλμου Τέλλ, οὗ ὁ βίος ἔχει πολλὰ τὰ μυθώδη. Τοῦτο λέγων, οὐδόλως συμφωνῶ μετὰ τοῦ Τρικούπη ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἔχει τι τὸ παράλληλον, ὡς πρὸς τὰς αἰτίας μάλιστα, μὲ τὴν ἐλβετικὴν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀποδέχομαι ὅτι ὁ πρακτικώτατος ἑλληνικὸς νοῦς τοῦ Κυβερνήτου προέθετο, διὰ τοῦ συμβόλου τοῦ Φοῖνικος, νὰ χαρακτηρίσῃ μυθικὴν τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἐπειτα, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ μυθικὴ εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μῦθος ἀνήκει καὶ αὕτη, ὡς καὶ ὁ Φοῖνιξ!

Ἄλλὰ πόθεν ἡ τοῦ Κυβερνήτου κλίσις πρὸς τὸ σύμβολον τοῦ Φοῖνικος;

Σημειῶ ἐνταῦθα τὴν ἐν τινι βιβλιοκρισίᾳ ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Θεάτρου τοῦ κ. Σάθα ἐξηγηθεῖσαν ἐσχάτως περὶ τούτου εἰκασίαν μου, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐρεῦνης ἂν ἤρμοζεν, ἐν τῇ δημοσίᾳ ἑλληνικῇ σφραγίδι, μᾶλλον ἢ Ἀθηνᾶ, ἢ ὁ Φοῖνιξ.

Ὡς γνωρίζομεν, καὶ ὁ κ. Σάθας ἐπίσης ἀναφέρει, κατὰ τὸν ΙΣ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα πολλοὶ τῶν ἑλληνοπαίδων, ἰδίως δὲ κρήτες καὶ ἐπτανήσιοι, ἐξεπαιδεύθησαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταύτου. Οἱ ἑλληνοπαῖδες οὗτοι, κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, καὶ μάλιστα οἱ κρήτες, καὶ πολλὰ πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον καὶ ἐσκέποντο, καὶ πολλὰ ἔγραφον καὶ ἐδημοσίεον, ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πατρίδος ἀπὸ πάσης ξενικῆς δουλείας. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπῆρξε καὶ Πάνδημός τις, νεανίας κρῆς δαιμόνιος ὅστις, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ποιημάτων ἰταλιστῆ ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν δεινῶν τῶν ξενικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῆς τελείας ἀπὸ τοὺς τυράννους τῆς ἐλευθερώσεως. Ἐν τῷ ποιηματικῷ τούτῳ, ὑπάρχουσι στίχοι ἀπαράμιλλοι, στίχοι ἄξιοι τοῦ καλάμου τοῦ Πολιτιανοῦ, τοῦ Παρίνη καὶ τοῦ Λεοπάρδη. Ὁ δεκαοκταέτης εὗτος νέος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐλλήνων συμμαθητῶν του, πάντοτε παθαινόμενοι, ἐν τῇ ξενίᾳ γῆ, περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος, ἀπεφάσιον νὰ

ἔχουσι διαρκῆς τις σύμβολον παρηγορίας ὑπὸ τὰς ὄψεις των, ἐμφαῖνον τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν. Ὡς τοιοῦτον δὲ σύμβολον ἐξελέξαντο τὸν Φοῖνικα, μετὰ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἀπαρραλλάκτως ὡς φαίνεται ἐν τε τῇ δημοσιευθείσῃ ταχυδρομικῇ σφραγίδι καὶ ἐν τοῖς νομίσμασι τοῦ Κυβερνήτου, ἐχάραξαν δὲ τὸ σύμβολον αὐτὸ ἐπὶ τὰς ἰδιαίτερας αὐτῶν σφραγίδας. Ἐκτοτε, καὶ εἰς πολλὰ τῶν ἐν Ἑνετίᾳ τυπωθέντων ἑλληνικῶν βιβλίων ἀπετυπώθη ὁ Φοῖνιξ, ἐν τῇ προμετωπίδι αὐτῶν, παρέμεινε δὲ παρὰ τοῖς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα Ἕλλησι, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Παταύτου ἐκπαιδευμένοις, ἢ ἀνάμνησις αὕτη ὡς ἱερά, καθὸ προοιωνίζουσα τὴν τοῦ ἔθνους ἀνάστασιν. Εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παταύτου ἐξεπαιδεύθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ὁ Κυβερνήτης, ὅστις βεβαίως θὰ ἐγνωρίζε τὰ τοῦ Πανδήμου καὶ τῶν λοιπῶν ἑλληνοπαίδων τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἐντεῦθεν δὲ, νομίζω, ἢ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας ἐντύπωσις ἐπέδρα ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτε εἶδε τὴν πατρίδα ἐλευθέραν, καλοῦσαν δὲ αὐτὸν ὅπως τὴν κυβερνήσῃ. Ἐν τῇ ἰσχυρᾷ τοῦ Κυβερνήτου διανοίᾳ, ἢ τοῦ Φοῖνικος παράστασις, μετὰ σταυροῦ μάλιστα, ἐξεκινῶν ἴσως πρακτικώτερον καὶ ἐμφαντικώτερον τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναγέννησιν, ἱκανοποιεῖ δὲ καὶ τὰς βαθεῖας αὐτοῦ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις.

Γ. Δ.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

Ὁ περιφανὴς ἀμερικανὸς ἱστοριογράφος Πάρκμαν ἐξέδωκεν ἐν Βερολίῳ διδασκτικωτάτην διατριβὴν, ἐν ἣ ὑπάρχουσι ἀποτεταμιευμένα πολλὰ καὶ παντοῖα ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι «ἡ γάγγραινα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἶναι ἡ καθολικὴ ψηφοφορία». Αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ, καὶ ὑπερβολικαὶ ἂν ὑποθεθῶσιν, εἶναι ἀξιαφῆγητοι, διότι ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τινὰ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία τότε μόνον ἐπιτυγχάνει ἀληθῶς καὶ εἶναι ἀσπαστῆ, δόποταν ἡ βελτίων μερὶς τοῦ ἔθνους ὑπερισχῆ τῆς φαυλοτέρας. Ἐφ' ὅσον ἡμῶς πολλαπλασιάζεται μὲν ἡ τῶν κατοίκων πληθὺς, συναξάνεται δὲ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ τρυφῆ, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἡ ἠθικὴ δύναμις, ἢν τέως οἱ ἀγαθοὶ ἐξήσκουν ἐπὶ τοὺς ὑποδεστέρους. Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ ὁ ὑψηλὸς πολιτισμὸς δὲν προσιβάουσι τὴν πολυτεκνίαν· αἱ τάξεις τῶν ἀμαθῶν ἐπομένως αὐξάνονται καὶ πληθύνονται ταχύτερον ἢ αἱ τῶν ἐπιτηδείων νὰ ἄρχωσι. Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν αἱ κῶμαι καὶ αἱ κωμοπόλεις τῆς Ἀμερικῆς ἠδύναντο κάλλιστα καὶ τιμιώτατα νὰ διοικηθῶσι διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας· ἀφ' ὅτου ὅμως κατέστησαν πόλεις μεγάλαι καὶ πολυάνθρωποι μετὰ κολοσσαίων ἐργοστασίων, ἀφ' ὅτου οἱ κάτοικοι διαφθαρέντες καλοῦσιν ἐ-